

УДК 330:338:004.9

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Л.О. Птащенко. Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка.
О.В. Фінагіна, доктор економічних наук. Донецький інститут залізничного транспорту.

Постановка проблеми. Інформатизація відіграє значну роль у забезпеченні певних перетворень у країні. Так, для вирішення завдань, що стоять перед державою, дуже важливо оперативно в інтерактивному режимі збирати, зберігати та обробляти великі обсяги даних, виконувати складні логіко-математичні операції і наочно інтерпретувати їх. Це потрібно для некулуарної, відкритої і правової реалізації таких процедур, як проведення опитування населення і всенародних обговорень суспільно значущих проблем, гласного прийняття рішень; організації суспільного контролю дотримання законів і діяльності органів влади, виконання прийнятих рішень та їх відповідності законодавству тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам розвитку та становлення інформати-

зації національної економіки присвячені роботи багатьох українських учених: В.М. Андрієнка, Н.В. Апатової, Я.Г. Богданової, В.В. Дорофійенка, А.П. Єршова, І. О. Жилиєва, О. П. Кузьміна, О.О. Любича, І.С. Мелюхіна, О.С. Поважного, В.Л.Пілюшенко, Н.Ш. Пономаренко, Г.Г. Почепцова, О.М. Сазонець, О.В. Фінагіної, К.В. Харіної, Г.О. Черниченко, О.Ю. Чубукова, А.М. Щедрина тощо. У межах наукових праць вчені розглядають нові інформаційні технології, що розробляються і впроваджуються в процесі інформатизації. Інформатизація створює умови для нормального й ефективного функціонування всіх складових ієрархічної правової системи управління [1, 2, 3, 6, 10]. Але дослідження характерних рис і особливостей розвитку процесів інформатизації національної економіки знаходиться у стадії формування. Недостатньо визначені ключові поняття, особливості, тактика вироблення і реалізації стратегічних напрямів розвитку інформати-

© Птащенко Л.О., 2009.

© Фінагіна О.В., 2009.

зації національної економіки.

Актуальність. Проблеми та особливості інформатизації національної економіки України сьогодні зумовлені насамперед прогресом технічних та технологічних засобів, які забезпечують створення, обробку та передачу великої кількості інформації. Актуальність питання розгляду та аналізу напрямів розвитку інформатизації національної економіки в сучасних умовах, а також недостатня їх розробленість як у теоретичному, так і в методичному аспектах обумовили вибір досліджуваної теми.

Мета та завдання статті. Метою статті є систематизація напрямів розвитку та поширення процесів інформатизації та інформаційного ринку на національну економіку. Поставлена мета визначила завдання: проаналізувати та систематизувати напрями розвитку інформатизації національної економіки.

Основна частина. Систематизуємо та дамо первину характеристику напрямам розвитку та поширення процесів інформатизації та інформаційного ринку на національну економіку.

По-перше, інформаційне виробництво, інформаційні продукти та послуги – наукоємні. Тому їх якість і конкурентоспроможність на ринку (внутрішньому та зовнішньому) істотно залежать від рівня технологічного розвитку країни, зокрема, від рівня розвитку і використання нових інформаційних технологій, що, у свою чергу, визначається рівнем розвитку науки, освіти, культури, виробництва.

По-друге, продукція, що поставляється на інформаційний ринок, сьогодні є найважливішим фактором розвитку деяких інших галузей, каталізатором і основним інструментом розвитку науки й освіти, постійно стимулює і підтримує цей розвиток новими засобами.

По-третє, висока динамічність зміни моделей чи навіть цілих поколінь продукції, випереджає у цій частині всі інші сектори розвитку економіки. Виникає необхідність забезпечення високої мобільності організації виробництва, можливості його оперативної перебудови щодо випуску нової продукції.

Реалізація цієї нагальної проблеми можлива лише завдяки широкому застосуванню нової інформаційної техніки.

По-четверте, інформаційна продукція та інформаційні технології за своїми функціональними можливостями стають виробами подвійного застосування (можуть використовуватися як у цивільній, так і військовій галузях економіки, наприклад, засоби обчислювальної техніки і пере-

дачі даних, інформаційні технології управління об'єктами в реальному часі). Тому розвиток інформаційної економіки тісно пов'язаний з розвитком ВПК і визначає рівень обороноздатності і рівень забезпечення національної безпеки.

По-п'яте, забезпечується створення засобів для виробництва і ефективного використання знань. Таким чином, створюються передумови для економії інших видів ресурсів, що забезпечують розвиток суспільства (сировина, енергія, матеріальні та людські ресурси). Тому інформаційна економіка стає важливим фактором на шляху подолання екологічної кризи і переходу цивілізації до моделі стійкого і безпечного розвитку.

По-шосте, будується нова структура зайнятості населення, стимулюється розвиток нових форм індивідуальної праці і творчості. Створюються і набувають широкого розповсюдження нові види продуктів і послуг, які кардинально змінюють людське місцеперебування, надають нові можливості для розвитку самої людини, формування нової інформаційної культури суспільства. Інформаційна культура суспільства – це його здатність до ефективного використання інформаційних ресурсів і засобів інформаційної комунікації, які знаходяться у розпорядженні суспільства, а також здатність застосовувати для досягнення цієї мети передових досягнень у галузі розвитку засобів інформатизації та інформаційних технологій [6, с. 166-167].

Процеси інформатизації, завдяки своїм особливостям, мають великий вплив практично на всі сфери суспільного розвитку. Уряди розвинених країн світу приділяють особливу увагу саме розвиткові та поширенню саме цих процесів та їх структурних елементів як стратегічно важливих напрямів соціально-економічного та науково-технічного розвитку суспільства.

Термін “інформатизація” у вітчизняній літературі виник на початку 80-х рр. XX ст. у зв'язку з необхідністю у суспільстві широко використовувати засоби інформатики для формування, зберігання і використання різних видів соціально значущої інформації. Так, академік А.П. Єршов запропонував таке визначення поняття «інформатизація»: “...комплекс засобів, що спрямовуються на забезпечення повного використання певного, вичерпного і своєчасного знання з усіх суспільно значущих видів людської діяльності” [3, с. 45]. При цьому він підкреслив, що інформація стає “...стратегічним ресурсом суспільства в цілому, багато в чому зумовлює його успішний розвиток” [3, с. 46]. Вчений розглядав процес інформатизації як важливий етап інтелектуального роз-

витку суспільства, коли відбувається «...філософське та конкретно-наукове усвідомлення ролі інформації у природних та соціальних процесах» [3, с. 62]. Він наголосив на тому, що інформатизація – це “...загальний і неминучий період розвитку людської цивілізації, період освоєння інформаційної картини світу, усвідомлення єдності законів функціонування інформації у природі і суспільстві, практичного їхнього застосування, створення індустрії виробництва і обробки інформації” [10, с. 70].

Слід визначити, що політика інформатизації в нашій країні трактувалася досить широко, а саме як діяльність держави, спрямована на інформатизацію всього суспільства. При цьому під інформатизацією розумілось створення інформаційних систем у різних галузях. Пізніше це поняття звузилося до державного сектора і центральних органів влади. Останнім часом намітилась тенденція до розширеного розуміння тлумачення державної інформаційної політики. І.С. Мелюхін наводить таке визначення цього поняття: “Під державною інформаційною політикою слід розуміти регулюючу діяльність державних органів, що спрямована на розвиток інформаційної сфери суспільства, яка охоплює не тільки засоби масової інформації, але і телекомунікаційні, інформаційні системи та ресурси, всю сукупність виробництв і відносин, пов’язаних зі створенням, зберіганням, обробкою, демонстрацією, передачею інформації в усіх її видах – діловій, розважальній, науково-освітній тощо” [7, с. 56].

Іноземний досвід створення інформаційної економіки свідчить, що розробка механізмів формування інформаційного суспільства є у центрі уваги багатьох країн світу як необхідна умова переходу на нову, більш високу, ступінь суспільного розвитку. Різниця – у шляхах досягнення мети, що обумовлюється рівнем економічного і культурного розвитку країн, стану освіти і просвітництва у відповідній сфері, потребами у всіх видах інформації. Основними задачами інформаційних програм усіх держав, що встали на шлях інформатизації суспільства, є:

- визначення ролі і задач уряду і приватних підприємств у процесі побудови інформаційного суспільства;
- удосконалювання законодавчої бази, правової підтримки і захисту інформаційних процесів;
- оптимізація парку обчислювальної техніки, технологій, телекомунікаційних та інших засобів зв’язку;
- проведення політики підвищення загальноос-

вітнього рівня у галузі інформації всіх шарів населення;

- розробка механізмів ціноутворення та інвестування інформаційних процесів і прискорення на цій основі розвитку інформаційної інфраструктури;

- вирішення питань спрощення міжнародного обміну інформацією за допомогою використання всіх доступних засобів (конференцій, виставок, обміну фахівцями тощо) [10, с.11].

Основою політики України відносно широкого впровадження інформаційних технологій є подальша лібералізація економічних відносин у галузі, перенесення акцентів у питаннях управління нею у ринковій сфері. Що ж стосується ролі державного управління, то Державний комітет України у зв’язку та інформатизації повинен перетворитися у винятково регуляторний орган.

Одна з найважливіших передумов побудови інформаційного суспільства в Україні – створення сучасної інфраструктури інформатизації, основними елементами якої є: телекомунікаційна складова; мережні інформаційні технології, сукупність інформаційних ресурсів; засоби обчислювальної техніки, мережні устаткування і програмне забезпечення; прикладні інформаційні технології; система забезпечення інформаційної безпеки; кваліфіковані кадри і система їхньої підготовки і перепідготовки; система науково-методичного забезпечення; система нормативно-правового забезпечення; система стандартизації і сертифікації; система класифікації і кодування інформації; система виробництва і впровадження компонентів інформаційної інфраструктури.

Висновки. Отже, у процесі суспільно-економічного розвитку здійснюється поступове та невинне збагачення економічного змісту інформації. Із допоміжного засобу спілкування між людьми, через первісний свій розвиток як продукту виробничої діяльності, вона в сучасних умовах одночасно набула властивості найважливішого виробничого ресурсу. В умовах сформованого інформаційного ринку, який має тенденцію перетворюватись на провідну сферу створення ВВП та зайнятості (у найрозвинутіших країнах), виробництво, розповсюдження та використання інформації є не тільки окремою сферою підприємницької діяльності, яка здійснюється на професійній основі, але й одночасно є невід’ємним елементом будь-якого виду діяльності, умовою її здійснення та найважливішим фактором отримання належних суспільних результатів її здійснення.

Однак слід зазначити, що, незважаючи на зростаючу важливість інформації а, отже, систем

інформаційної підтримки, для організаційно-господарських структур будь-якого рівня, значна частина українських підприємств не приділяє даним питанням відповідної уваги. Це пов'язано з тим, що розробка та реалізація державної політики з питань інформатизації носить несистемний характер, і за рівнем відповідності потребам національного господарства вона відчутно уступає політикам економічно розвинених країн.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адамов, Д. Ю. Нанoeлектроника – путь к информационному обществу / Д. Ю. Адамов // Электросвязь. – 2008. – № 7. – С. 2-3.
2. Болгаров, А. Системное представление национальной программы информатизации Украины / А. Болгаров, Е. Дружинин, Е. Коврикова // Зв'язок. – 2008. – № 3. – С. 26-31.
3. Ершов, А. П. Избранные труды / А. П. Ершов ; отв. ред. И. В. Поптосин. – Новосибирск : РАН, Сиб. отд-ние, Ин-т систем информатики. – Наука, 1994. – 413 с.

4. Жаворонкова, Г. В. Развитие инновационных информационно-компьютерных технологий в Украине / Г. В. Жаворонкова, І. О. Борисюк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 3. – С. 68-72.
5. Іванова, В. В. Особливості формування та функціонування інформаційних ринків / В. В. Іванова // Регіональна економіка. – 2008. – № 2. – С. 213-219.
6. Колин, К. К. Фундаментальные основы информатики : учеб. пособие / К. К. Колин. – М. : Академ. проект; Екатеринбург : Деловая книга, 2000. – 350 с.
7. Мелюхин, И. С. Информационное общество: истоки, проблемы, тенденции развития / И. С. Мелюхин. – М. : Изд-во МГУ, 1999. – 208 с.
8. Пархоменко, О. В. Інформація і знання – основа суспільно-економічного прогресу / О. В. Пархоменко, А. О. Пархоменко // Проблеми науки. – 2008. – № 1. – С. 2-7.
9. Плєскач, В. Проблеми становлення електронних ринків в умовах розвитку інформаційного суспільства / В. Плєскач // Науково-технічна інформація. – 2008. – № 2. – С. 45-48.
10. Чубуков, О. Про формування національного ринку інформаційних продуктів та послуг / О. Чубуков. // Економіка України. – 1999. – № 9. – С. 86-88.

УДК 330:338:004.9

Птащенко Ліана Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент. Кафедра фінансів, банківської справи та державного управління Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка. **Фінагіна Олеся Валентинівна**, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Донецького інституту залізничного транспорту. **Сучасні проблеми та особливості інформатизації національної економіки України.** Стаття присвячена проблемам розвитку інформатизації національної економіки. Проаналізовані і систематизовані фундаментальні теоретико-методологічні особливості і перспективи розвитку інформатизації національної економіки України.

Ключові слова: інформація, інформатизація, національна економіка.

УДК 330:338:004.9

Птащенко Ліана Александровна, кандидат экономических наук, доцент. Кафедра финансов, банковского дела и государственного управления Полтавского национального технического университета им. Ю. Кондратюка. **Финагина Олеся Валентиновна**, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой менеджмента Донецкого института железнодорожного транспорта. **Современные проблемы и особенности информатизации национальной экономики Украины.** Статья посвящена актуальным проблемам развития информатизации национальной экономики. Проанализированы и систематизированы фундаментальные теоретико-методологические особенности и перспективы развития информатизации национальной экономики Украины.

Ключевые слова: информация, информатизация, национальная экономика.

UDC 330:338:004.9

Ptashenko Liana Olexandrivna, candidate of economic sciences, associate professor. A department of finances and banking of the Poltava national technical university is the name of Yu. Kondratyuka. **Finagina Olesia Valentinivna**, doctor of economic sciences, professor, manager of department of management of the Donetsk institute of railway transport. **The modern problems and peculiarity of informatization of Ukrainian's national economy.** The article is devoted to the problems of informatization of national economy. Fundamental theoretical and methodological peculiarities and prospects of development of informatization of national Ukrainian economy are analyzed and systematized.

Keywords: information, informatization, national economy.

Стаття отримана редакцією 28.08.2009 р.